

העם החזית השלישית

לאורך גבולות ישראל סקרו עיניים מודרות את השטח, העיפו חקלאים מתוחים מבטים עצבניים אל הגבעות שממול. מאז מלחמת תש"ח לא שררה עוד מתיחות נוראה כזאת לאורך הגבול, מן עד עתה. הטיית אפיק הירדן פתחה חזית אחת נגד סוריה. הקמת הנקודה ליד עוג'ה פתחה חזית שנייה נגד המצרים. כאילו לא היה די בכך, נפתחה עתה החזית השלישית, בין יהוד וקביא, נגד הירדן (ראה אגרת העורך). הפעם כעסו גם האמריקאים, רגזו האנגלים, התבשלה סערה באו"ם. עתוני העולם הכניסו את ישראל לכותרות הראשיות. שפ"כ על ראשה דליים של נזיפות.

היה זה אופייני לרגש הבטחון העצמי, שגדל בעם מאז מלחמת העצמאות, שאיש במדינה לא נבהל. המדינה נשארה מבודדת, יחידות אויבות נעו לאורך הגבולות. אולם האזרח הישראלי בלע בשקט את איוות הבוקר בקראו את הידיעות, עבר בשלחת רוח לידעות על ראש הממשלה (ראה להגן). הן ענינו אותו הרבה יותר.

הממשלה

היד והקול

הידיים ידו בין גוריון, אך הקול קול שרת... התלוצצו השבוע הפקידים במסדרונות משרד החוץ. אולם בישיבת הממשלה, הראשונה שנוהלה על ידי בי.גי.י. ב"צה"ל, נתגלה ריב רציני ביותר בין היד והקול.

שרת געש. לדעתו הכניסו אנשים בלתי אחראים את מדינת ישראל לבוך סמך. כל מדינת העולם התחברו יחד בניגוני מצטה התגמול בקביא (ראה אגרת העורך) משרד החוץ, שלא ידע דבר מראש, לא התכוון כלל לסערה. בחודשים האחרונים לא עשה דבר כדי להודיע לציבור העולמי, ובמיוחד לציבור האמריקאי, את המצב האמיתי על הגבול הישראלי.

בכל זאת האמין, כנראה, שיש לעשות משהו. לכן צירף איש מאנשי אמונו, האלוף משה דיין, לשני אנשי אמונו של שרת — גדעון רפאל ויוסף תקוע — שיצאו לייצג לאבא אבן באו"ם כיצד לעמוד מול הסערה העולמית.

אלחאת הירדנים

המאבק על הירושה, אחרי התפטרותו של דוד בן-גוריון, נכנס לשלב חריף. סיכויי של "המגוון" לבון להיות לראש הממשלה פחתו — בעיקר לרגל התנגדות המפלגה, שאינה יכולה לשכוח כי לבון סיך לפלג הקטן ביותר במפלגה — נורדוניה, גם בן גוריון חיתר על הרעיון שראש הממשלה יהיה גם להבא שר הבטחון, יעד את ה

* שתיכנס לתוקפה תוך ששה שבועות כפי שהודיע העולם הזה (834) לראשונה.

תפקיד האחרון בלבד ללבן. להפתעת הכל, בחר דוד בן-גוריון עצמו בירוש שלא הובא, תחילה, בחשבון — שר האוצר הנוכחי לוי אשכול. אולם נראה אפילו בשעת התפטרותו "אלץ בי.גי.י. להיאבק נגד הרוב, המעדיף עתה דוקא את משה שרת.

ראש הממשלה

הקדוש על ההר

(ראה שער)

כשפיתח הצלם את התמונה היה מרוצה מאד. יום לפני כן, בשבת, צילם את דוד בן-גוריון בשעה שהרצה על עתיקות הנגב בכאר-שבע, עומד ליד יצחק בן-צבי ואיש המדע האמריקאי אולברייט. הצלם הרגיש שיש משהו מיוחד בתמונה. אך גם הוא לא ידע מה.

השבוע הבין את סיבת הצלחתו: הוא צילם את התמונה הראשונה של דוד בן-גוריון אחרי שזה החליט להתפטר מתפקידו, להתיישב בלב הנגב.

המוהיקנים האחרונים. יום לפני כן ביקר ראש הממשלה יחד עם בנו, עמוס, בשדה-בוקר, חתרת-רועים קואופרטיבית החיה חיי קיבוץ ליד חורבות עבדה העתיקה, ל"רגלי הר הנגב המתנשא. אנשי עבדה הם, אולי, המוהיקנים האחרונים של הרומנטיקה העברית — צעירים עוינפוש המואסים ב-מפלגות, בוים לחשמל ולחננויות, מעדיפים את הכריות בלב השממה על הצפיפות ב"אזור התיישבות.

ראש הממשלה שאל כמה שאלות סתמיות. "מדוע אין כאן הורים?" הפליט. איש המ"קום השיב שאף אחד לא רצה לבוא. ב.גי.י. העיף בו מבט חז. "ומה יהיה עם יחילס הורה לבוא בכל זאת?" "אין לו מה לעשות כאן." "מדוע לא יעבוד? מדוע לא יצא עם הצאן למרעה?" "זה מסוכן מדי. נצטרך להגן עליו, וזה יטיל עלינו מעמסה." "מה זאת אומרת? מדוע לא יקח עמו רובה?"

לבסוף שאל שאלה: "האם אפשר להקים כאן צריף?" אחר הגיש להם ציפק על אלף לירות, מחיר שני גמלים ואוכפיהם, הדרו"שים לצרכי שמירה.

המלוחים של ראש הממשלה חיכו. "הוקן מתלוצץ", אמרו בלבם, ולא מצאו שהדבר די חשוב כדי לתמונאים.

רק האיש המכיר את ראש הממשלה הכרה אינטימית ביותר, בנו עמוס, חיד את אזניו, שתק. הוא הכיר את צליל הדיבור. היה זה הצליל האופייני לאביו בשעה שהוא מחליט החלטות.

הר כמישור. רק כעבור שבועיים הם-תנינו לעתונים השמועות הראשונות שמשוה אינו כשורה. העתונאים היססו, כתבו לבסוף שבי.גי.י. ביקש חופשה ממושכת. היתה זאת שמועה סתם. האמת היתה הרבה יותר רצינית: בי.גי.י. הודיע לשותפיו העיקריים שהחליט לפרוש לחלוטין מכל תפקידיו, הן כראש הממשלה, הן כשר-הבטחון והן כ"ראש-מפלגה. (העולם הזה 834).

היה זה אופייני כי עסקני כל המפלגות,

ראשי מפא"י וכל הפרשנים, חיפשו סיבות קטנות להחלטה — שאין זה אלא תמרון של סחיטה כלפי המפלגה, שזה טכסיס מחוכם במשחק הקואליציה, שזו נקמה בשותפיו ב-ממשלה שלא קיבלו את דעתו, או התחמקות מן האחריות בתקופה של פורעניות.

משך חמש שנות קיומה של מדינת ישראל שכחו אזרחיה מה דמותו של מנהיג אמיתי. עסקנים מכל הסוגים והמינים מילאו את החלל בפספוסיהם. מיסור של בניגונות אנו"שית ורעיונית השרת לעיני האזרח. והנה מתאם רעה האדמה, והר שגיאה החל מתרוכס מתוך המישור.

אם לא יהסס ברגע האחרון, ישנה דוד בן-גוריון בחודש הבא במגע אחד של מטה

בעברית, הבין את אשר לא הבינו לא חיים וייצמן ולא זאב זיבונסקי: גורל הציונות יוכרע עליי אותם שיגשימו את תורתה בחייהם, יעלו לישראל. שום אדם שלא יעלה ארצה בנעוריו לא יוכל לשלוט בציונות. בן 19 הגיע לארץ, עם ראשוני העליה השנייה, עבר את המחזור הרגיל של רעב (תמיד), קצחת (אחת לשבועיים) ועבודת-פרך (טוריה בפתח-תקוה). שבועות מעטים אחרי בואו כבר הפך מנהיג בציבור הפועלים, שלא מנה בכל הארץ אלא כמה פשרות איש.

תנועת פועלים זעירה זאת לא היתה אלא סניף דל של התנועה הרוסית-הפולנית, והי מצע שלה, שנתקבל באסיפה חשאית בחדר אחורי של חאן ערבי, במקום ששוכנת כיום

דוד בן-גוריון ומשפחתו ביצניא *

קרל החמישי, לייב טולסטוי וגם מהמטא גאנדי

תחנת-המשטרה של רמלה, נראה כאילו נכ"תב בחילונה או ברוסטוב. חסר בו לחלוטין כל רמז למצב האמיתי של ארץ-ישראל. אך דוד גרין היה יוצא דופן. אופיינית דרש דרישה מרחיקת-לכת: ש-יושבי ישראל יהיו עצמאיים ויכריעו את גורל הציונות, במקום להיות תלויים בגולה הציונית.

מבשרי השלטון. דוד גרין הבין כי הישוב הוא המדינה בדרך, כי בבוא המועד יכריע הכוח המוחשי, שיווצר עליי אלף עובדות קיימות. כיום זה דבר מובן מאליו. זה לא היה מובן מאליו שעה שהציונות חלמה על הצהרות בריטיות, צ'רטרס בניג-לאומיים, קונגרסים עולמיים.

הצעיר מפלונסק הקדיש את שלושים הש"גים הבאות להקמת המכשיר שניהיג את הישוב וישלוט בו. ברל כצנלסון שקד על עניני רוח, אליהו גולומב דאג להגנה, חיים וייצמן וחיים ארלוזורוב שקעו ביחסים בניג-לאומיים. דוד גרין-בן-גוריון הקדיש את חייו משך דור שלם לדבר אחד ויחידי: הקמת המפלגה וביצורה.

הישוב שלט בציונות. ההסתדרות שלטה בישוב. המפלגה שלטה בהסתדרות, דוד בן-גוריון שלט, במידה גוברת והולכת, ב"מפלגה.

לא היה זה שלטון של דיקטטור, אשר לרשותו עומדים בתי-סוהר ושטרסים. היה זה שלטונו של אדם שידע בדיוק מה צריכים לומר ומה אפשר לומר להמונים — מפני שהוא היה, ביסודו של דבר, אחד מהם, הנער מפלונסק שסגן את השקפת עולמו היהודית מן העירפה בדיוק כמותם, שעבר את מחזור הטוריה והקדחת בדיוק כמותם.

אישיותו היתה תרכיז של כל המעלות וכל המקצועות של דורו — דוד שביצע מהפ"כ כה עצומה בכל שטחי החיים, אך שמעולם לא יצר כל תיאוריה מהפכנית.

הרוב ביטל. מפלגתו של דוד בן-גוריון, פועלי-ציון-אחדות העבודה-מפא"י, היתה מפ-לגה של מגשימים. היא ינקת את כוחה מן ההתיישבות החלוצית, מרבבות מגשימים אל-מונים בכל שטחי החיים.

למפלגה זו היה קל להתגבר על הציונים הכלליים, שגראו הארץ כקבוצה של עסקנים גלותיים, קל היה לה להרחיק את דמותו הבודדה והוזהרת של זאב זיבונסקי, שבעיוורון מזור לא הבין את חשיבותה ה

קסמים את הנוף הפוליטי והרוחני של עם ישראל.

לא תהיה זאת הפעם הראשונה בחייו.

אוריאל אקרוסטה. קשה להגדיר מה ההבדל בין מנהיג לעסקן. מנהיג הולך ב"ראש, משפיע בכוח הרוגמה האישית, שעה שעסקן יושב במשרד, מנסה להשפיע בכוח פקודות. אך מה מסגל את המנהיג למצוא בדיוק את המעשה הנכון, הפורץ אפיק ישר אל כל ההמונים? מה מאפשר לו להתעלם כליל מן החישובים הקטנים, המעשים הקט"נים והעובדות הקטנות המהוות את עולמו הנפשי של הפוליטיקאי, לחוש בלבבו את שתיים-שלוש עובדות-היסוד הקובעות את הגורל?

אין זה תהליך של מחשבה צלולה. גדולתו האמיתית של דוד בן-גוריון לא היתה מעולם בשטח הרוח המופשטת — דבר המסביר, אולי, את השתדלותו העקשנית לקנות ל"עצמו שם דווקא כפילוסוף ומחשבה. בני-עורו שיחק את תפקיד הגיבור במחזה אוריאל אקרוסטה, המתאר את חייו של הפי"לוסוף היהודי הפורטוגלי שהיהודים הטילו עליו כמה פעמים חרם ודחפוהו לאבד את עצמו לדעת בשל ביקורתו על תורת היהדות. אולם ציודו הרוחני של דוד בן-גוריון הוא מסורתי ורגיל — הציונות שניתן לו בילדותו עליי אביו, אביגדור גרין, עורך-דין בלתי-מוסמך חבוש צילינדר, לבוש חזיה לבנה, שהיה ציוני, דובר עברית ויהודי מסורתי מילדותו עד יומו האחרון בנבעתיים, כרואה חשבונות בסולל-בונה.

גדולתו של בי.גי.י. נעוצה באינטואיציה שאיפשרה לו כמעט תמיד לראות את היער, שעה שחבריו ותלמידיו ראו רק את העצים.

קצב כשומר ראש. דוד גרין, "דוב" צי"ה כפי חברי נעוריו), שדמה בקומתו הנ"כוכה ותויו פניו החזים לאמו שיינדל, יכול היה ללכת בדרכם של צעירים מוכשרים אחרים ולהיות לעסקן ציוני בגולה. הנער, שנולד לפני 67 שנה * בבית-עץ בן קומותיים ברחוב העזים, בעירה פלונסק, על אם הדרך בין ורשה ופלוצק בפולין, התבלט כבר ג"גיל 16 כנואם וכמתחכת. היה כשרון טבעי — פעולתו הפוליטית הראשונה היתה לנהל בבית-הכנסת של פלונסק היכוח פומבי עם מהפכן יהודי אנטי-ציוני חגור-אקדה. למען הבטחון נתנו לו חבריו שולית-קצב אדירי ממדים כשומר-ראש.

אולם דוד גרין, שכתב בחשאי שירי אהבה

* בנו עמוס, אביו אביגדור גרין, בתו גאולה, אשתו פולה, בתו רננה.

צחוק בצד... היא רוצה מאד להתקבל לערוך של בי.גי.י.